

Användningsforums podd – samtal 1

EVA-KARIN: Hej, och välkommen till Användningsforums poddar. Användningsforum bildades 2012 i mars av regeringen, och det läggs ned sista december 2015. Forumets uppgift är att säkerställa en kontinuerlig dialog kring tillgänglighet och användbarhet i IT. Utgångspunkten är att kunskaper och erfarenheter från det allmänna, frivilliga och intresseorganisationer, bransch- och forskarsamhället, genom en dialog ska peka på viktiga konkreta förutsättningar för användbarhet och tillgänglighet. Forumet ska också visa på exempel hur användbarhet och tillgänglighet kan implementeras och följas upp av ansvariga aktörer. I fyra poddar kommer ni att få träffa medlemmar från Användningsforum som tillsammans diskuterar kring de här viktiga frågorna.

Ja, hej och välkomna alla fyra till den här första inspelningen av våra poddar. Vi kommer att ha samtal om vad Användningsforum har varit och vad vi ser ska vara viktigt och strategiska frågor i framtiden. Jag tänkte börja med att be er presentera er själva. Vem har vi med oss idag? PO, skulle du vilja börja med att presentera dig själv?

PER-OLOF: Ja, visst. Jag heter PO Hedvall och kommer från något som heter Certec. Certec är en del av institutionen för designvetenskaper vid Lunds universitet och vi arbetar med något som vi kallar för rehabiliteringsteknik och design. Så att det innebär att jag närmar mig frågor som tillgänglighet, användbarhet, delaktighet, universell utformning och den typen av frågor, utifrån från ett designperspektiv i första hand.

EVA-KARIN: Och sen har vi med Hans också, vem är du?

HANS: Hans von Axelsson heter jag och jag arbetar på myndigheten för delaktighet. Och den myndigheten kan man säga är övergripande inom funktionshinderområdet. Så att det PO beskrev att han jobbade med

Användningsforums podd – samtal 1

kunskapsmässigt, jobbar vi policymässigt och vår uppgift är att vi ska föra ut kunskap och följa upp hur det går.

EVA-KARIN: Och Pär, vem är du?

PÄR: Ja, jag heter Pär Lannerö, jag är webbutvecklare i grunden. Har hållit på med webben sen den dök upp i början 90-talet. Gjort allt möjligt kring webb och de senaste ja, 7 åren, har jag framförallt haft uppdrag åt Post- och telestyrelsen och jag där sitter jag nu med ansvar för något som heter vägledning för webbutveckling. Som är ett riktlinjepaket för myndigheter framförallt, om hur man ska jobba med webbplatser för att de ska vara tillgängliga och olika kvalitetsaspekter.

EVA-KARIN: Och sen har vi också med oss Tomas, kan du berätta lite vem du är?

TOMAS: Ja, jag heter Tomas Berns och har arbetat som konsult och med tillämpad forskning inom områdena ergonomi, användbarhet och användarcertifiering sedan början på 70-talet. Så att det är bra många år. I dagsläget är jag djupt involverad i att utveckla standarder inom det här området, så jag kommer kanske nämna det lite senare också.

EVA-KARIN: Tack. Jag ska också säga att jag som kommer att ställa frågorna heter Eva-Karin Anderman och jag är också med i Användningsforum. Vi börjar lite mjukt så där. Pär, kan du berätta lite om Användningsforum, vad har det betytt för dig? Kan du ge exempel?

PÄR: Ja, frågan är om jag är den bästa personen. Jag tillkom ganska sent i Användningsforum. För mig har det varit en träffpunkt för att träffa massor med kunniga personer med diverse bakgrunder. Och det är väldigt värdefullt.

EVA-KARIN: PO, kan du fylla på?

PER-OLOF: Ja, visst, jag var med från första början. Och eftersom jag kommer från Lund, då är man lite så där kusinen från landet. Det finns så mycket som man, underströmningar, som bubblar under ytan som sen poppar upp i form av regeringsuppdrag och annat, som kan vara lite svårt att få

Användningsforums podd – samtal 1

en känsla för. Utifrån ett Lundaperspektiv. Så en av de viktigaste funktioner som Användningsforum har fyllt för mig, utöver att jag har fått lära känna massor med intressanta människor som jag inte kände förut, det har varit att få ett litet finger i den där strömmen, underströmmarna.

EVA-KARIN: Tomas, vad har Användningsforum betytt för dig?

TOMAS: Ja, det är väl ungefär samma sak som har sagts tidigare. Jag tycker det har varit framförallt spännande och givande med alla diskussioner, när olika kompetenser och erfarenheter har fått brytas mot varandra i de här diskussionerna. Det tycker jag har varit väldigt, väldigt positivt. Sen tycker jag det är lite spännande också att se, eftersom jag har jobbat väldigt länge inom ergonomi och även arbetsmiljöområdet då med väldigt mycket med it-inriktning, så tycker jag att det är spännande att se arbetsmiljöfrågorna har lyfts de senaste åren. Under de här 3 åren tycker jag, som Användningsforum har existerat. Arbetsmiljöfrågorna var väldigt på hugget från -70 till och med mitten på 90-talet, och sedan så dog de ut mer eller mindre. Och nu har det kommit igång igen och jag tycker det är väldigt, väldigt positivt. Och jag hoppas att Användningsforum har varit en del i det hela.

EVA-KARIN: Man pratar om att Användningsforum ska vara ett forum just för strategisk dialog, vad tänker du kring det?

TOMAS: Alltså så för min del så är strategisk dialog, är att man lyfter fram frågor i en organisation till exempel och att man arbetar för att hela organisationen ser de här frågorna och prioriterar dem på den nivå i organisationen som du är så att säga. Det kan ju då vara olika från styrelsen och ledningen ner till projektledare. Nej, men sen tycker jag det här med värderingar och strategier och sådana saker är nödvändiga. Men ofta blir de väldigt övergripande, man kommer inte ner på detaljnivå med de här sakerna. Men jag tror att de ska vara lite övergripande också. Sedan så skall man inom organisationen sätta sina ord och regler runt de här sakerna som man har beslutat om. Och jag

Användningsforums podd – samtal 1

tycker att en viktig del är det här med att försöka lyfta de här frågorna till en ledning och styrelser i organisation och företag. Jag tror att det är där som man kan få en påverkan. Får vi den påverkan, då kommer det sprida sig inom organisationen också. Och du kan sen en parallell till miljödiskussionen, som för 20, 30, 25 år sedan, var väldigt mycket tycker jag, läpparnas bekännelse inom organisationerna och i samhället i stort som sedan har utvecklats. Organisationerna och samhället har tagit till sig detta. I nuläget har vi begreppet hållbarhet som vi talar om. Och jag ser alltså att detta med användbarhet och tillgänglighet är en strategisk viktig fråga för samhället i stort, men väldigt viktig för företagen också och organisationen.

EVA-KARIN: Hans, vad har Användningsforum betytt för dig?

HANS: Jag var ju initiativtagare, kan man säga. Användningsforum är ett direkt resultat utav regeringsuppdrag som gavs till den myndighet jag jobbade på då, som företrädde myndigheten för delaktighet. Bakgrund till det var saker vi gjorde under designåret faktiskt, för 10 år sen. Och då samlades vi ett gäng personer och pratade om just tillgänglighet, IT och design. Och med utgångspunkt från det som hände där, det vill säga att precis som Tomas var inne på att man bröt olika kompetenser mot varandra, så kom jag fram till att det här är nog ett väldigt bra sätt att strategiskt förstå hur man ska få den här frågan att lyfta tvärsektoriellt. Så att för mig är det här med det strategiska i Användningsforum just det, att man bryter de här olika kompetenserna mot varandra. Vi som jobbade med det här, vi kom på att vi kallade fyrenigheten. Alltså man tänker sig Gud, Jesus, Den heliga ande och så behöver man ha en till part då, Djävulen. Då kan man tänka sig då att här har vi då det allmänna är en part och sen har vi branscher är en part och sen har vi forskning och utveckling är en part och sen så företrädare från slutanvändande konsumenterna då. Och det är olika, vem tar vilken roll? Vem är Gud, vem är Djävulen och vem är Den heliga anden? Det var lite så som idén bakom det hela var och då tänkte vi att då sitter man där och så diskuterar man de här frågorna och så får man upp viktiga

Användningsforums podd – samtal 1

frågor att jobba med på bordet. Och det känner jag nog att vi har lyckats med. För mig är det tydligare idag vad motstånden ligger.

EVA-KARIN: Kan du ge exempel på det? Var ligger motstånden?

HANS: Ja, ett motstånd är att det finns många som tror att bara man tänker användbarhet så kommer det lösa tillgänglighetsproblemen automatiskt. Det tror inte jag längre, för att människor är så olika och man måste lyfta fram människors olikheter i så fall när man jobbar användarcentrerat. Och det sker inte längre. Därför behöver man ha tillgänglighet som ett perspektiv som man tittar på under den här processen. De absorberar inte varandra på det sättet, även om de hänger väldigt mycket ihop. Men de behövs båda begreppen.

EVA-KARIN: Pär, kan du ta fram något eller berätta om något exempel på användbarhet och tillgänglighet för att vi ska ringa in lite vad vi pratar om?

PÄR: Jag kan försöka. Ja, jag fick en tanke här på vägen hit faktiskt, när jag försökte klämma fram exempel på, vad är ett bra exempel, tillgängligt och användbart. Och då slog det mig att, är inte asfalt ett ganska bra exempel? Innan vi asfalterade, då har vi ojämn mark, man har olika förutsättningar att ta sig fram. Asfalt är väldigt bra teknik, en väldigt bra lösning som gör världen mer tillgänglig. Man kan rulla fram på den med bil, man kan gå på den, man kan ha rullator eller barnvagn eller ja, vad det nu är. Om man som jag är, IT-människa, tänker gränssnitt. Alltså gränssnittet mot asfalt, det är en plan yta, den är väldigt inkluderande. En väldigt enkel, det är många olika som kan hantera det. Så det skulle jag vilja ta som ett exempel på teknik för tillgänglighet.

EVA-KARIN: Intressant. Du jobbar med det här i vardagen PO utifrån forskningsperspektivet, hur arbetar du med tillgänglighet- och användbarhetsfrågor?

PER-OLOF: Ja, på flera olika sätt. Dels är det i våra olika forskningsprojekt, där vi ofta har rollen, hur det går att samverka med personerna som är tänkta

Användningsforums podd – samtal 1

att använda slutresultatet för designprocessen. Så vi kommer ofta in när det handlar om användarmedverkan på olika sätt och hur man kan iscensätta såna processer på ett bra sätt. Och om man till exempel arbetar med personer som har en utvecklingsstörning, hur kan man göra då, hur går det att anpassa metoder och liknande. Men ett utav de saker som jag brukar föra fram bland det viktigaste som jag arbetar med, det är att jag är med i våra utbildningar för universell design, universell utformning. Alla våra industridesigners, som är den största utbildningen som vi har på vår institution, för dem så är det obligatoriskt att gå en utbildning i universell utformning, eller två kurser till och med. En mer teoretiskt inriktad kurs och en projektkurs. Och framförallt projektkursen, där har de då krav på att de ska ha med, så kallade riktiga användare, riktiga människor och få en chans att under några veckors tid fundera på, vad innebär det egentligen att designa utifrån en mångfaldsutgångspunkt. Och sen är en av poängen såklart att de hamnar sen inte inom funktionshinderområdet de flesta av dem, de hamnar ute i andra verksamheter som konsulter inom industrin och liknande. Som industridesigners. Så det vi gör på utbildningssidan inom universell utformning, det tror jag är bland det allra viktigaste vi gör.

EVA-KARIN: Om man kopplar tillbaka till exemplet, asfalt, vad tänker du kring det? Vad får du för associationer? Är det ett bra exempel på att beskriva användbarhet och tillgänglighet?

PER-OLOF: Det tycker jag. Jag tycker att det är ett jättebra exempel. Vårt hus som vi håller till i, Ingvar Kamprad designcenter, det stod klart 2002. Och när de byggde det, så visste de bland annat Certec skulle vara en del av det huset. Och man gjorde verkligen allt, så långt det gick 2002, så långt vi var då. Vi har kommit längre idag. Men så långt man var då, för att göra huset så tillgängligt och användbart som möjligt. På Certec brukar vi ofta skilja mellan något som är användbart och någonting som är användbart. Ungefär som någonting som är läsbart och något som är läsvårt. Och det har skapat en slags anda i huset som kan vara lite svårt att sätta fingret på, men det är en väldigt inkluderande anda. Det märks

Användningsforums podd – samtal 1

på de aktiviteter som vi arrangerar, att människor rör sig runt i huset på ett väldigt naturligt sätt. Du hittar inte en enda ramp i hela och bara sådana småsaker. De adderar ihop till ett slags miljö som blir väldigt inkluderade, inte minst för våra studenter ... Brukar få syn på att tillgängligheten som finns där, den syns inte, den bara finns där. Och så tänker jag för att knyta an till det där med asfalt. Det skulle vara svårt att tänka bort asfalt, vi blir vana vid en ökad tillgänglighet. Och om det plötsligt skulle det dyka upp massor med trappor i hus där det inte fanns trappor innan, så skulle vi säkert lägga märke till det. Och jag som själv sitter i rullstol skulle definitivt märka av en värld utan asfalt, det kan jag säga.

EVA-KARIN: Mm. Hans, vad tänker du kring just asfalt som exempel?

HANS: Jag tycker att det är bra ett exempel. Och jag tänker så här att den byggda miljön, den är på många sätt väldigt statistiskt. Det finns många hinder i den byggda miljön. Vi måste gå upp för backar, vi måste gå upp för trappor och så vidare. Och det är väldigt svårt att planhyvla hela Sverige, även om vi har asfalt. Däremot då om vi ska tänka något annat som är väldigt svårt att tänka bort idag, så är det internet. Och för mig är kanske det viktigaste, det är hur vi gör samhällsinformation på ett sånt sätt, så att det både är kul, ändamålsenligt och lätt för mig att ta del av utav samhällsinformation på olika sätt. Och det är den centrala tillgänglighetsfrågan för mig just nu. Och då tänker jag framförallt, varför finns det så lite samhällsinformation i e-boksformat? Varför gör vi inte mer sånt?

EVA-KARIN: Tomas, vad tänker du kring det?

TOMAS: Jag vill bara stödja det Hans har sagt. Det där är en väldigt, väldigt viktig del. Jag nämnde tidigare att jag var lite grand, eller är mycket involverad i det här med internationell standardisering inom det här ämnesområdet. Och i det sammanhanget så representerar jag Sveriges konsumenter. Och vi vet nu att populationen blir äldre och äldre och därför är just den här biten som Hans var inne på med

Användningsforums podd – samtal 1

samhällsinformation som är lättillgänglig för den stora delen av befolkning, är absolut central i det här sammanhanget. Och där tycker jag väl att Användningsforum har försökt lyfta den frågan och det hoppas jag att vi får ut det budskapet ordentligt.

EVA-KARIN: Vad tänker ni kring framtiden då? Pär, vad har du för tankar kring, hur får vi ut budskapet? Och hur får vi det från att vara ett budskap till att bli verklighet?

PÄR: Jag tror att det är ett ganska stort arbete. Och jag brukar göra paralleller mellan byggd miljö och digital miljö. Om man tittar byggd miljö, då är det ganska så självklart idag, hoppas jag, att man bygger dörrar som är tillräckligt vida för att komma in med olika typer av rullande farkoster, vad det nu är man har. Och man tänker till när det gäller ramper och så vidare. När man bygger digitalt, då är det inte självklart, långt ifrån självklart tyvärr. På samma sätt som man borde kunna komma in i en byggnad med rullstol eller barnvagn, så borde man kunna komma in på en webbplats med en skärmläsare. Men det är bara i mån av intresse och specialkunskaper hos webbutvecklaren, som det funkar idag, i princip. Så jag tror att vi har en lång väg att gå. Vi behöver asfaltera internet, om man säger så. För det är bara vildmark än så länge, det är väldigt omoget och det kommer ta många år innan vi har samma mogenhet som i den byggda miljön.

EVA-KARIN: Om vi nu ska ta oss från den här vildmarken, hur gör vi då? PO, vad betyder det du jobbar med? Du pratade om universell design, vad menar du med det?

PER-OLOF: Med universell design, med universell utformning, så menar man strävan efter att designprocess och utvecklingsprocesser ska leda fram till produkter, varor, tjänster och miljöer som är användbara för så många som möjligt. Utan att man behöver hålla på att göra särskilda anpassningar och specialtrix. Utan att det vi skapar, att det kan användas av alla.

Användningsforums podd – samtal 1

EVA-KARIN: Pär, vill du fortsätta?

PÄR: Ja. Vi har ju en fantastisk pedagog i vårt land som har blivit världsberömd nu, jag tänker på Hans Rosling. Och han brukar ofta prata om hur fel många människor tänker. Alltså det är många som har fel förståelse av världen, man har inaktuella kunskaper, om ens de någonsin har varit aktuella. Och jag tror att ett sånt område gäller just funktionsnedsättningar. Jag tror att en stor del av världens befolkning har helt fel syn på, hur ser mänskligheten ut. Jag tror att man tänker sig, det är en liten minoritet personer som sitter i rullstol, det är det som är funktionsnedsättningar. Och PO kanske vet hur stor andel av befolkningen som sitter i rullstol, det är inte så här jättemånga. Men vi har så ohyggligt många andra variationer, det har folk inte tagit till sig är min bedömning. Och det genomsyrar alla beslut och planer i nästan alla företag, det finns några få undantag. Apple tror jag till exempel är ett sånt företag som har en mer realistisk syn på människor. Men många tänker sig att det är bara en liten, liten minoritet som har särskilda behov av olika slag. Men det stämmer inte och där har vi en viktig uppgift att sprida en mer realistisk världsbild.

EVA-KARIN: Innebär det då att faktiskt prata om användarna snarare än tekniken? Hans, vad tänker du?

HANS: Alltså ja, direkt så kommer jag in på det, jag brukar ta några exempel på hur man skulle kunna se att frågorna har förflyttat sig, från ett lite snävare funktionsnedsättningsperspektiv till där man ser en funktion eller en tjänst lite vidare. Det finns en tjänst som Sveriges Television har som läser upp textremsan. Så om vi till exempel har en engelsk film så kan man då, om man har rätt teknik hemma hos sig, höra en talsyntesröst som läser upp den här svenska textremsan. Och då annonserade SVT för några år sen, den här som ”talande textremsa för dig som är synskadad eller dyslektiker”. Nu har man ändrat den här bilden lite så nu säger man bland annat för dig som har svårt att läsa eller har synsvårigheter eller något sånt där, kommer inte ihåg exakt vad det står. Och jag tänker på en sån här grej som att den flyktingström

Användningsforums podd – samtal 1

som kommer in till Sverige nu, vi tänker oss ensamkommande flyktingar från Syrien. Så tänker vi oss att någon sån här lycksökande person som har sitt nya asylboende, så kommer de på ”tänk om jag har ... jag bygger ett litet rum där, där jag har den här funktionen”. För många av dem här kan engelska. Tänk vad fort de skulle kunna lära sig svenska genom att se på amerikanska filmer och sen ha den här talsyntesremsan uppläst. Och så här är det inom område för område. Det vill säga att de funktioner man behöver för att kunna ta till sig över huvud taget, de kan i ett nästa steg visa sig vara jättebra för väldigt många fler. För det är faktiskt så att vi lär oss också på olika sätt. Vissa människor lär sig genom att höra, vissa människor lär sig bättre genom att se. Om man gör saker så att vi människor kan ta till oss dem med alla våra olika sinnen, då blir det en större potential för just den produkten. För alla människor. Och det var det jag tror att Apple fattade, till skillnad från Ericsson då som försvann bort från mobiltelefonmarknaden. Medan nu idag så kan helt blinda personer gå in och köpa en iPhone och börja använda den direkt ur paketet.

PER-OLOF:

Bland det viktigaste som har hänt på de senaste åren inom funktionshinderområdet, så är det ju att vi har fått en konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar. Vilket, som Pär säger, är en hel massa människor. Det viktigaste med den, så som jag ser det, det är att den ökar trycket på, inte egentligen på tillgänglighetsfrågorna, den handlar om rätten till tillgänglighet. Men ytterst, det den pekar på är ju att rätten att delta i olika sammanhang. Att vara delaktig i de sammanhang som jag önskar. Och det är till och med så att vi har fått en myndighet för delaktighet. Hasse, du kommer därifrån. Det var snack om att det eventuellt skulle heta Myndighetent för tillgänglighet, vilket jag är väldigt glad för att det inte fick det namnet. För mig så sätter delaktighetsbegreppet, det ritas om kartan rätt så ordentligt för hur vi kan tänka. Tillgängligheten är en förutsättning för att kunna vara delaktig. Men att jag till exempel som sitter i rullstol ska kunna komma in genom dörren, det har lite värde om inte jag kan

Användningsforums podd – samtal 1

vara delaktig i sammanhanget innanför. Men även sammanhanget måste vara delaktigt.

PÄR: Jag tror faktiskt att IT-branschen, för jag har ett IT-fokus, och branschen håller på att bli bättre på att lära sig om sina användare. Men man har bara kommit till någon sorts medelanvändare eller någonting i den stilen. Så att man jobbar med personas och man jobbar med användningsstudier, men oftast bara ifrån det absolut vanligaste fallet. Och där är vi långt ifrån en bra lösning. Och då kom faktiskt Katarina Lindblad-Gidlund, som också är med i Användningsforum, hon kommer med en spännande idé vi ett av våra möten. Och det var att, istället för att jobba med typanvändare så kanske man skulle skippa dem när man modellerar sina system och bara jobba med randfallen, personer som befinner sig i yttre delen av spektrat på olika sätt.

EVA-KARIN: Designing for the extremes kanske eller?

PER-OLOF: Det är någonting som vi ofta använder oss av i våra projekt. Ska man arbeta med till exempel aspekter som handlar om kognitiv tillgänglighet på ett bra sätt. Självklart så måste vi göra det tillsammans med personer som har utvecklingsstörning. På samma sätt är det i många andra sammanhang. Till viss del så är det klart att det går att försöka att sätta sig i användarens sko, men det finns en väldigt stor och stark övertro på det. Det går inte att föreställa sig hur det är att växa upp med en synnedsättning och de strategier som man utvecklar över tid då. Det förhållandet till det byggda rummet eller vad det nu är för något, man är chanslös där. Och det gäller att vara lite ödmjuk och faktiskt inse det. Och börja arbeta ihop med de som har den egna levda kompetensen. Och då är det, de perspektiv vi kommer in i utifrån, så är det ofta då så kallade extreme users.

TOMAS: Inom standardiseringen så, riktat mot förpackningar av allting också, så har man tagit fram en metod för att bedöma öppningsbarheten av förpackningar. Vilket är ett jätteproblem, som en parentes. I den här metodiken för att bedöma öppningsbarhet då, så är det personer som är

Användningsforums podd – samtal 1

70+ som är användarna som man testat med. Och anledningen till det är att vi vet att det är en grupp som är svagare, har sämre motorik och sådana saker. Så de har alltså större svårigheter att ta sig in i förpackningarna över huvud taget. Om de grejar att komma in i förpackningen då kan vi känna oss ganska trygga, då fungerar den för den stora delen av befolkningen också. Så det är ett sätt att arbeta som jag tror väldigt mycket på, även då att överföra det till utvecklingen av IT och sådana saker. Så plocka ut de som du vet kommer med stor sannolikhet, tror dig veta, kommer ha största svårigheten och testa med dem.

EVA-KARIN: Vi har diskuterat mycket då kring möjligheter med användarperspektivet. Vad är de viktigaste strategiska frågorna för framtiden, tror ni? Tomas?

TOMAS: En av de absolut viktigaste delarna framöver, det är att lyfta in de här frågorna i upphandlingssituationen. Och det är någonting som vi har diskuterat i användningsfrågor och där Användningsforum har gjort en bra insats, tycker jag. Men genom att lyfta det i all typ av, till och börja med kanske offentlig upphandling, så kommer vi komma hur långt som helst. Det kommer bli ett jättesteg som vi kan ta då. Därför att det blir också då att, om företagen som tillverkar och levererar tjänster och produkter och varor och såna saker, de kan inte vara med och lägga anbud om de inte uppfyller de här användbarhets- och tillgänglighetsaspekterna. Så på så sätt så tror jag att det är oerhört centralt att få med de sakerna. Det här med att lyfta in de här frågorna som användbarhet och tillgänglighet i upphandlingen, vad jag vet så började det väl egentligen i USA och det var de stora företagen. Alltså banker, försäkringsbolag, flygbolag som började formulera användbarhetskrav när de gjorde upphandlingarna av it-system och produkter. Och då begärde de att få se vad företag, leverantör A, leverantör B och leverantör C gjorde för någonting. Och då såg alla de här beskrivningarna olika ut och de var oanvändbara, man kunde inte jämföra dem. Och då tog man fram en standard, en amerikansk

Användningsforums podd – samtal 1

standard, som handlade om att på vilket sätt man skulle genomföra användbarhetsstudier i det här området, hur de skulle avrapporteras och såna saker och det är mycket, mycket detaljerad nivå. Och då fick de plötsligt ett redskap med sig som de kunde titta på hur leverantör A, B och C och få rimliga jämförelser mellan dem. Det där gjorde sedan ganska snabbt om till en internationell standard och som man bygger vidare på i dagsläget. Men det där tror jag väldigt, väldigt mycket på. Jag tror att det är centralt att man i stora upphandlingarna pekar med hela handen på den typ av dokumentation, alltså standarder, och säger att ”det där skall ingå i upphandlingen”. Då tror jag vi kan få ett lyft.

EVA-KARIN: Pär, vad tror du är viktigt strategiskt för framtiden?

PÄR: Jag håller absolut med om att upphandlingen är en strategisk punkt i många sammanhang. Men det är svårt att få effekter om inte kompetensen finns hos utförare och beställare. Och därför så tror jag att en annan viktig strategisk satsning gäller just utbildning. Och där är ju PO en viktig aktör som finns på ett lärosäte och jag tror att vi behöver se till att få in tillgänglighetskunskap i grundutbildningar. I alla utbildningar som har med någon typ av digital produktion att göra och andra vägar också såklart. För där har jag en känsla av att det mycket bygger på eldsjälar och personligt intresse hos kursarrangörer och så idag. Där behövs det nog en förstärkning. Eller vad säger ni andra?

EVA-KARIN: PO, vad säger du om det?

PER-OLOF: Jag håller med, det knyter an till den strategiska dialogen också. Den är i väldigt hög grad kunskapsinriktad så klart, både att få syn på andras perspektiv och sin egen position och sina egna perspektiv. Så definitivt. Och ju tidigare vi kan komma in med tillgänglighets- och användbarhetsfrågor i utbildningarna, desto bättre. Och sen så klart måste det stötts av starka standarder som är vettigt utformade. Och det tycker jag att vi har och är på väg att få i väldigt hög grad. Det jag skulle vilja lyfta fram som viktigt inför framtiden, det är att ta till vara på den potential som finns i delaktighetsbegreppet. Jag tycker inte att vi

Användningsforums podd – samtal 1

är så vidare bra på det än så länge. Dels utifrån från forskningsperspektiv kan vi göra mycket mer. Som jag sa vi vet mycket om dörrbredder och mått på människor och sånt där. Men vad innebär det egentligen att växa upp i ett mer öppet och tillgängligt samhälle? Vad innebär det för de val jag gör i livet? Om jag blir mer van vid att klara mig, så tar jag del av fler aspekter av samhället. Där kommer vi in lite grand på det vi behöver bli bättre på när det gäller delaktighet, och det är att det är lite undflyende och invävt i långa tidsperspektiv och lite svårt att mäta. Utan det handlar mer om någon slags ambition kring hur vi vill leva ihop, tycker jag. Och där bör vi bli bättre alla, vi utifrån forskningen, men också funktionshinderrörelsen och andra behöver bli bättre på att lyfta fram positiva exempel på vad till exempel universell utformning innebär för människor. Och då inte bara såklart för människor för funktionsnedsättningar. Vad innebär det för den som kommer och ha en barnvagn med sig eller som har två matkassar i ena handen och en bilbarnstol under andra armen?

EVA-KARIN: Hans, om du skulle få ge ett exempel då för att påbörja det här med att lyfta goda exempel?

HANS: Jag skriver under på alla de tre sakerna som har lyfts fram. Alltså upphandling, utbildning och att jobba med delaktighetsbegreppet. Men det absolut viktigaste och kanske i alla de här de tre sammanhangen, det är faktiskt att ha en dialog med de potentiella användarna av det jag håller på och har kvalitetsansvar för. I slutändan är det någon person som ska använda det som jag ser till att mina produktions- eller tjänsteprocesser leder till. Och det är klart att jag måste ta reda på vad den personen behöver. Lyckas vi bli bra på det, då knyter vi ihop de här tre sakerna. Alltså upphandling, utbildning och att få potential för delaktighetsbegreppet.

EVA-KARIN: Men då om man får slänga in en liten så där för att pressa er lite, vad vill ni se ska hända i närtid? Användningsforum har ju varit den här strategiska dialogen, vad händer sen?

Användningsforums podd – samtal 1

PER-OLOF: Det är svårt att säga. Jag hoppas att vi kan gå vidare med de processer som har satts igång i samhället nu, på grund av att vi har en konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar. På grund av att vi har fått en myndighet för delaktighet och så vidare. Utifrån Certecs perspektiv, bland det viktigaste vi kommer att göra under de kommande åren, det är att satsa mer på universell utformning. Vi har precis fått okej från LTH:s ledning att utöka våra kurser när det gäller universell design. De har bara funnits för våra blivande civilingenjörer och våra blivande industridesigners tidigare. Men från och med nästa höst så kommer vi etablera en kurs som vänder sig externt också, så att den som arbetar som samhällsplanerare eller vad vi nu ska ta fram för någonting, också har möjlighet att gå den typen av kurser. Vi ser också hur universell design för oss öppnar upp en potential att kunna arbeta tillsammans med andra. Istället för att arbeta utifrån ett, vad ska jag kalla det, ett särperspektiv. Det behöver man göra ibland på djupet, utifrån till exempel personer som har synnedsättningar. Men universell design öppnar upp för att arbeta också på ett annat sätt och det är att jobba med andra som är experter på inomhusklimat ja, vad man nu ska hitta på för någonting. Universell design erbjuder en brygga för oss, att jobba tillsammans med andra institutioner, andra typer av samhällsaktörer. Så vi har försökt att aktivt börjat ta lite flera såna initiativ nu på sistone.

EVA-KARIN: Hans?

HANS: Jag bara tänker på några saker. Alltså vi har ett antal samhällstrender som är väldigt djupt verkande. Vi har urbaniseringen och vi har internationaliseringen, individualiseringen och sen då framförallt, för oss, digitaliseringen. Och då vill jag knyta an till någonting som Tomas sa, att det här med digital arbetsmiljö, det tror jag är en oerhört viktig fråga på många sätt. För det är ett sätt att inte bara just göra det bättre för de som jobbar på mitt jobb. Eftersom användbarhets- och tillgänglighetsfrågorna, de skär genom alla samhällsområden. Både internt på arbetsplatsen och i det som vi vill få ut där ute. Och jag tror

Användningsforums podd – samtal 1

att det är ett viktigt sätt att värderingsmässigt få med sig ledningar i organisationer, att börja jobba med den typen utav frågor. Och då kan väcka den här lusten att börja förstå att det finns potentiella användare där ute, som skulle kunna ha glädje av allt det andra som vi producerar utåt. Där tror jag att vi är på väg. För att om man tittar på de generella tjänster som vi alla använder, Twitter, Facebook, Skype och så vidare, de är inte sällan ganska bra. De fungerar för väldigt många. Men sen när vi gång hem och ska göra vår reseräkning eller där vi ska göra vårt tidssystem eller försöka fakturera eller vad det är vi håller på med, då känns det som att vi går in i någon stenåldersfas liksom.

EVA-KARIN: Ni är ju alla medlemmar, och jag också, i regeringens Användningsforum. Ser ni några risker med att man ... Det har funnits i tre år och det kommer att läggas ner nu till årsskiftet, det är inte riktigt klart vad som händer. Ser ni några risker med det? Tomas?

TOMAS: Jag tycker det är väldigt tråkigt om det läggs ner, till och börja med. Jag tycker att de här frågeställningarna är för viktiga för att de skall få suddas ut bara, så att säga. Och jag tror att eller jag vet, vågar jag påstå, att när man sätter ihop grupper på det här sättet, så tar det ett till två år innan man kan börja skörda. Får vi hop kunskaper som sådana, jag brukar säga att man börjar med att så och så får det växa i ett halvt, två år och så kan man skörda. Och jag skulle vilja se att man skulle kunna så ytterligare en gång nu och kunna börja skörda igen om två till tre år. Alltså jag tror att någon form för Användningsforum eller motsvarande organisation vore väldigt, väldigt positivt. Och då tror jag också vi kan lägga större kraft på detta med upphandling som jag lyfte fram tidigare också och kanske involvera den typ av myndighet också i de här sammanhangen. Det tycker jag vore positivt och värdefullt.

EVA-KARIN: Mm. Hans?

HANS: Alltså, jag är lite så här förvaltningsnörd på ett sätt. Och jag brukar varje år roa mig med att läsa budgetpropositionen. Det tycker jag är kul. Och då kan man nu se att inom it-området, så har man väldigt bra

Användningsforums podd – samtal 1

formuleringar kring användbarhet och tillgänglighet. Och man har till och med begreppet det universellt utformade. Och det förefaller som att man förstår att vi måste ha en policy som leder till att vi ska utgå från användarnas behov och att människor faktiskt är olika. Och jag skulle vilja säga att det är det stället i budgetpropositionen där det här tydligast. Nu vill jag inte påstå att det är en direkt effekt av Användningsforum, men det är så att det är väldigt svårt att inte vara bra när man har ett sånt forum kopplat under sig. Så jag ser det som en potentiell risk att när Användningsforum försvinner, vilket ju är bestämt, så kommer det kanske att bli lite sämre i budgetpropositionen nästa år. Och då gäller det för oss, på olika sätt, att försöka komma tillbaka eller komma in med det här perspektivet i andra sådana här råd. Nu bildas ett nytt råd för e-förvaltningen till exempel. Och då har man lyft fram, då är det generaldirektörer, lite nya myndigheter, lite nya perspektiv och då kommer vi in med saker som är jätteviktiga ur användbarhets- och tillgänglighetsperspektiv. Och man bara hoppas ju att den kompetens som har utvecklats används där nu, att man förstår att det finns en potential i det här. Man kan hantera både demokrati och nya potentiella användare och invånare och medborgare eller whatever man pratar om i det här, och bli bra på sin policy. Så ser jag det.

EVA-KARIN: Pär, hur ser du på det?

PÄR: Ja, du pratar om risker och jag tänker ... Ja, det finns många olika risker, det är klart människor kommer i kläm om inte tillgänglighetsfrågorna bevakas till exempel. Det är en väldigt konkret risk för vissa personer, även om det är några led emellan den strategiska diskussionen i Användningsforum och den enskilda funktionshindersituationen. Men det finns också en risk på lång sikt, nationellt. Och det tror jag är att andra länder tar täten och blir bäst på tillgänglighet och användbarhet och vinner alla affärer i framtiden. Och det blir alltså en tillväxtfråga för landet. Jag tror att håller vi oss framme så är det möjlighet till export och det är en möjlighet till ökad levnadsstandard och ja, delaktighet.

Användningsforums podd – samtal 1

EVA-KARIN: Mm. Tomas och Hans, ni har ju ett EU-perspektiv på det här.

HANS: Det som är intressant med EU-perspektivet är att det är inte många som tänker på det egentligen. Alltså vi har fått mycket lagstiftning utifrån individens rättigheter. Och tidigare jobbade jag på handikappombudsmannen när den myndigheten fanns och vi kunde bara se att det som hände inom vårt område då. Alltså det var drivet utav det som hände inom EU. Och det är mycket annat som är på gång därifrån också, vi får till exempel in en skärpning nu i lagen om offentlig upphandling. Det här med att ställa krav på tillgänglighet, utformning för alla, det är ingenting man bör göra längre utan det är någonting man *ska* göra när det man upphandlar ska användas av människor. Dessutom är det så att EU har också ratificerat den här konventionen som PO pratar om och de är lite bättre, än vad vi är faktiskt, på det sättet. För att de har lagt en resolution, att när nya lagförslag ska upp på agendan, då ska man ta på sig konventionsglasögonen och se. Och där tror jag till exempel att en del utav de här ändringarna i upphandlingslagen, har sitt ursprung därifrån. Och sen har man också på gång nu med, man har aviserat att på den internationella funktionshindersdagen kommer det eventuellt aviseras en ny tillgänglighetslag från EU. Så det är klart att EU har ju, det är ett jätte viktigt arbete. Dessutom är det nya webbdirektiv på gång och det finns massor med såna där saker. Och där är det också viktigt att ha en samlad kompetens på ett ställe, där man har intressenter från alla olika håll. Både från myndigheter, från bransch, från forskningen och från de slutanvändande konsumenterna. För då kan man redan där då få igång bra svenska synpunkter, då blir det lite som standardisering. Alltså, vi får en bra röst från Sverige, men vi kan knyta ihop det utifrån de här olika perspektiven.

EVA-KARIN: PO, vill du säga något?

PER-OLOF: Nej, jag kan knyta bara helt kort an till det här med Användningsforums roll och överlevnad. Och jag kan bara stämma in i vad ni andra har sagt innan. Det har varit en väldigt bra konstruktion och haft ett stort värde,

Användningsforums podd – samtal 1

de perspektiv som har lyfts in och det här lite ovanliga konstruktionen av det. Det har tillfört mycket, tror jag. Men egentligen är inte frågan, som jag ser det, om Användningsforum ska överleva eller inte. Ja tycker det handlar om hur ska vi fortsätta den strategiska dialogen runt tillgänglighet och användbarhet.

EVA-KARIN: Mm. Jätteintressant. Jag skulle vilja tacka er alla fyra. Hans, Pär, Tomas och PO, för att ni ville vara med i det här samtalet idag. Jag har lärt mig massvis precis som alltid när jag träffar mina kollegor i Användningsforum.